

Digitální vyloučení a jeho reflexe v médiích

Jan Vobořil

Iuridicum Remedium

Digitálně vyloučení

- lidé, pro něž nejsou technologie dostupné ze sociálních důvodů
- lidé, pro které nejsou dostupné kvůli zdravotnímu hendikepu
- lidé, kteří neumí pracovat s digitálními technologiemi
- lidé, kteří je odmítají

Média a lidská práva v digitální době

Tab. C1 Osoby v Česku používající mobilní telefon; 2021

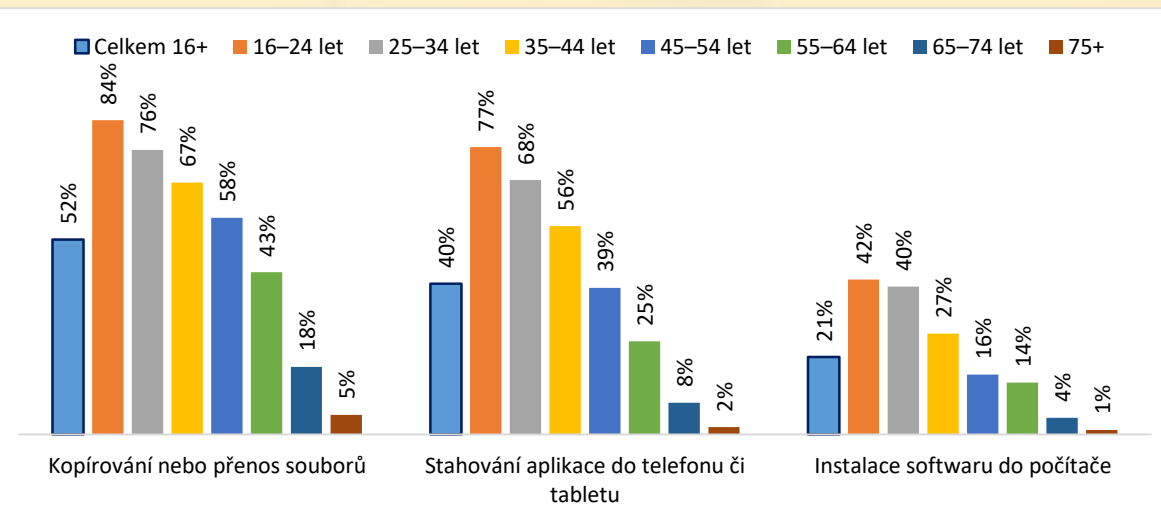
	%		
	Celkem	chytrý telefon (smartphone)	tlačítkový telefon
Celkem (16 let a starší)	98,8	76,6	23,2
muži	98,8	77,3	22,6
ženy	98,7	76,0	23,8
Věková skupina			
16–24 let	99,5	99,2	0,4
25–34 let	99,8	97,9	2,5
35–44 let	99,7	96,0	5,2
45–54 let	99,4	91,0	9,2
55–64 let	99,4	73,4	28,1
65 a více let	96,2	30,0	67,3
Dosažené vzdělání (25–64 let)			
základní	95,6	70,7	25,3
střední bez maturity	99,7	83,8	17,1
střední s maturitou a vyšší odborné	99,8	94,7	6,5
vysokoškolské	100,0	96,5	4,7

podíl z celkového počtu osob v dané skupině

Tab. C2 Osoby v Česku používající internet

	%		
	2010	2015	2021
Celkem (16 let a starší)	61,8	75,7	82,7
muži	65,8	77,9	84,4
ženy	58,1	73,5	81,1
Věková skupina			
16–24 let	92,3	97,0	99,3
25–34 let	83,1	95,4	98,6
35–44 let	79,7	93,9	97,9
45–54 let	65,8	86,7	96,5
55–64 let	42,1	68,0	84,0
65 a více let	13,2	28,4	42,7
Dosažené vzdělání (25–64 let)			
základní	25,0	49,2	76,8
střední bez maturity	54,2	78,1	90,1
střední s maturitou a vyšší odborné	83,6	95,0	98,2
vysokoškolské	95,8	99,4	99,6

podíl z celkového počtu osob v dané skupině

TYPICKÉ PROJEVY

- Zhoršená dostupnost informací („najděte si to na webu“)
- (M; 80): „Já si opravdu myslím, že jsme my starší - a mně už je teda 80 - do jistý míry diskriminováni tím, že nám říkají: 'najděte si to na Facebooku, najděte si to na internetu,' všude je napsáno, pode vším, kde co najít, a došel jsem tak daleko, že už to nemusím ani vědět.“
- (M; 71): „Byl jsem svědkem toho, jak na nějakým úřadě vysvětlovali nějaký starší dámě asi tři úřednice, že když to chce vědět, tak ať si najde tu a tu adresu, a prostě si to vyhledá. A byly tam kolem toho tři úřednice, ani jednu nenapadlo, že by si to mohly jaksi samy zobrazit na obrazovce a samy jí to vytisknout.“
- (Ž; 67): „To mě zase uráží Facebook, jak jste říkal, že vás uráží, když si lidi čtou. Uráží mě, když hledám na někoho kontakt, který potřebuju, tam se objeví Facebook a začne to říkat: 'Přihlašte se.' A já teda rychle bouchnu a kontakt nemám, nikam se nechci hlásit, já hledám jenom informaci, ne, aby mě někdo lapil

TYPICKÉ PROJEVY

- Zhoršená možnost řešit nějaký problém - chybějící plnohodnotné nedigitální alternativy (různé registrace, žádosti o dávky, datové schránky, QR kódy, bezhotovostní platby)
- (Ž; 67): „Já kdybych měla datovou schránku, tak se asi taky nedoplatím...Jestli to bude povinný, tak to skončím živnost.“
- (Ž; 67): „Já mám hloupý mobil a nemám internetové bankovníctví. Příběhů na téma mám spoustu, třeba když přijde průvodčí ve vlaku a já se zeptám: 'Proč stojíme už půl hodiny?' A on řekne: 'No, nemáte aplikaci Můj vlak?' A já řeknu: 'Nemám,' a on začne hledat v aplikaci Můj vlak... Je to úplně zoufalý, že to omezuje lidi a dělá z nich hrozně hloupý lidi.“
- Nedostupnost nebo zhoršená dostupnost služeb
- (M; 45): „Když bych si chtěl koupit u průvodčího jízdenku, tak ona mě vyjde asi na 150 korun jenom do Prahy pak dalších 50 korun po Praze a 150 korun zpátky. No, to je úplnej nepoměr. Zatímco když mám takhle aplikaci Pražská integrovaná doprava na nákupy lístků, tak já si tam tu jízdenku koupím a stojí mě sto korun a dojedu tam i zpátky a ještě můžu jezdit po Praze. To teda mně přijde vůči těm, co tu aplikaci nemají, poměrně dost nefér. Ale já holt naštěstí ten smartphone v tomhle mám, tak říkám...dostali mě, no.“

Média a lidská práva v digitální době

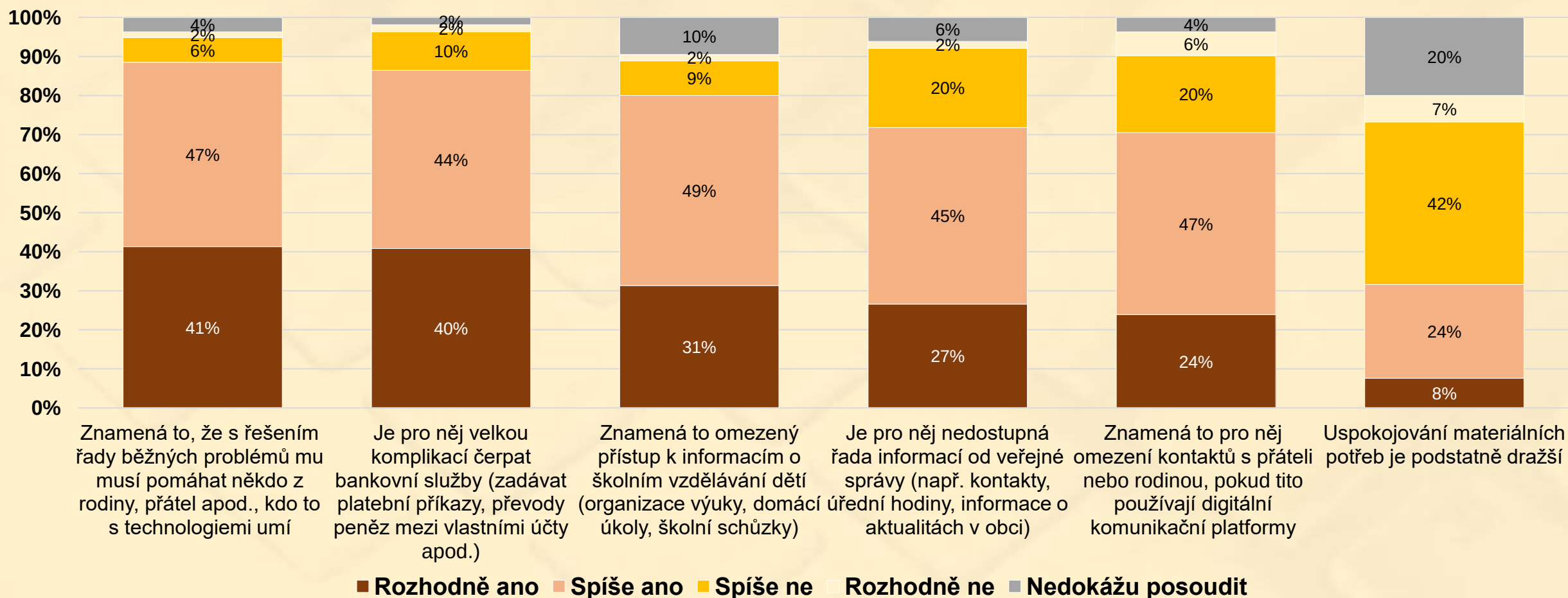
TYPICKÉ PROJEVY

- **Ztěžování sociálního kontaktu (komunikační aplikace, sociální sítě)**
 - (M; 71): „Mám WhatsApp a byl jsem na Facebooku, dvakrát jsem byl na Facebooku a dvakrát jsem to vzdal, protože na to nestačím. Já si myslím, že už bych z toho začal blbnout. Tam je takovejch těch informací a dezinformací a tolik to zatěžuje. Jsme to opravdu potřeboval a dvakrát jsem to asi za dva, tři měsíce vzdal.“
 - (Ž; 67): „To mě zase uráží Facebook, jak jste říkal, že vás uráží, když si lidi čtou. Uráží mě, když hledám na někoho kontakt, který potřebuju, tam se objeví Facebook a začne to říkat: 'Přihlašte se.' A já teda rychle bouchnu a kontakt nemám, nikam se nechci hlásit, já hledám jenom informaci, ne, aby mě někdo lapil.“
 - (Ž; 34): „Neumím s počítačem a neumím ty Facebooky vůbec. I když tedy jsem mladší, ale nerozumím tomu.“
- **Pocit vyloučení ze společnosti; Pocit, že na něco nestačím; Pocit nátlaku a omezování svobody**
 - (M; 64): „Jsme pokusní králíci...Je to strašná prasárna.“; „T ten problém je hlavně o tom, že jestli to nechci, tak to nechci, a nemusím vysvětlovat, proč to nechci. Vůbec nemám komu co vysvětlovat, proč to je můj problém. Protože žijeme ve svobodnym státě a pokud ne tak... “
 - (M; 71): „Je to problém se to naučit, před lety jsem taky ještě obyčejnej telefon tlačítkovej a ten se mi zbořil, tak jsem si ihned koupil novej, ten úžasnej dotykovej smartphone, takže oni mi to prodali. Já jsem nebyl schopen... ta dáma mě jaksi neupozornila na to, že to nestačí takhle zmáčknout prstem a já jsem nebyl schopnej asi den přijmout hovor nebo zavolat. Je vůbec nenapadlo, že je to pro mě něco zcela nového.“

Média a lidská práva v digitální době

Lidská práva a technologie

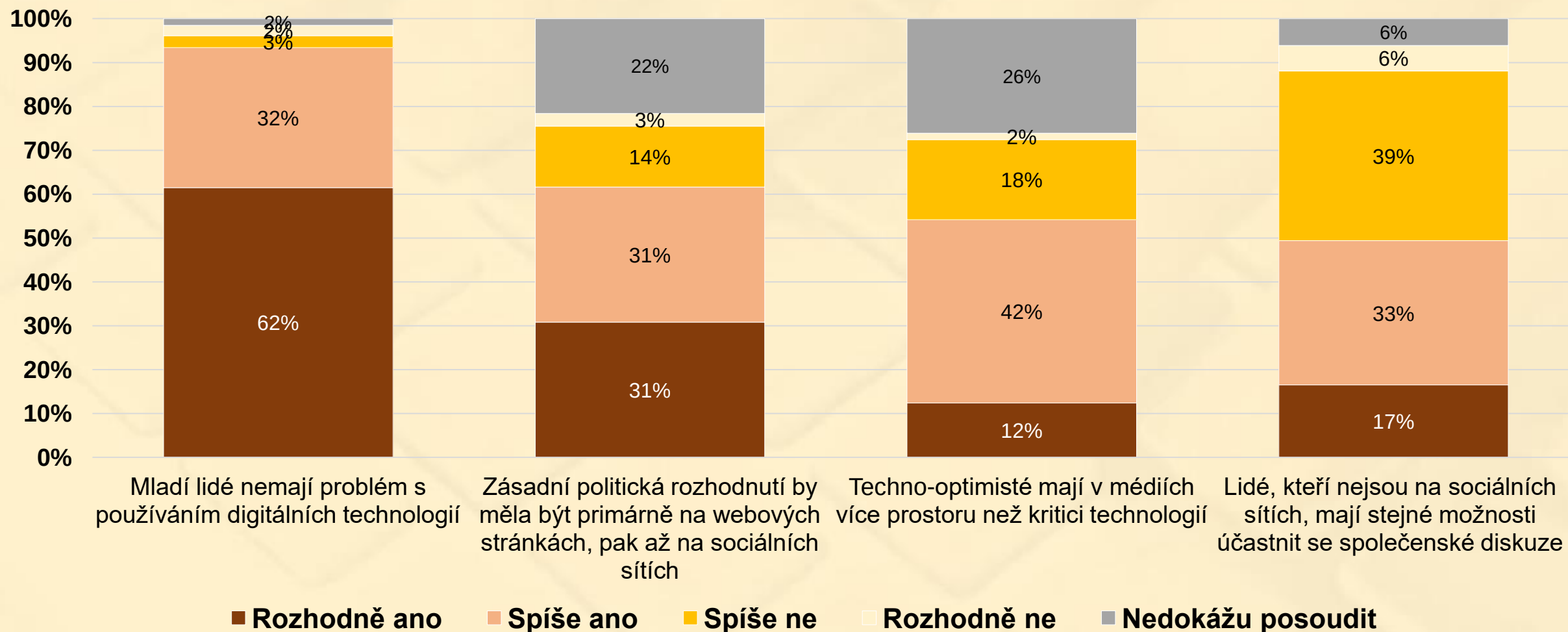
Pokud člověk neumí vůbec pracovat s počítačem a „chytrým“ mobilním telefonem, v praxi to pro něj znamená:

Média a lidská práva v digitální době

Lidská práva a technologie

Nakolik souhlasíte s následujícími výroky?

Jak by měl stát řešit problém digitálního vyloučení?

<i>% respondentů</i>	Celkem	Muž	Žena	Redakce	Technika	Obchod	Marketing	Jiná
Počet respondentů	626	374	252	477	55	39	22	33
Odstranění sociálních překážek (např. náklady na zařízení, připojení k internetu)	45,2	43,3	48	46,1	36,4	35,9	54,5	51,5
Zvýšení digitální gramotnosti	80	78,6	82,1	80,7	72,7	76,9	86,4	81,8
Zachování možností nedigitálních řešení (právo na analog) jako plnohodnotné alternativy	46,6	43,9	50,8	47,2	32,7	51,3	36,4	63,6
Zřízení asistenčních bodů digitální služby (např. napojených na síť Czech Point)	50,3	52,4	47,2	48,2	56,4	46,2	59,1	69,7
Zřídít povinnost podnikatelům zachovávat možnost nákupu bez digitální technologie	12	10,7	13,9	12,4	9,1	12,8	9,1	12,1

Děkujeme za pozornost

ddlt.iure.org

voboril@iure.org